

הישיבה המאה וארבעים (ק"מ)

ביום רביעי, ז' בניסן התשל"ט (4 באפריל 1979), בשעה שלוש אחה"צ בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, א"א אורבך, ע' איתן, ש' אירמאי, י' בלאו, ז' בן-חיים, א' הלקין, ע"צ מלמד, ש' מלצר, גב"ע צרפתי, א"ש רוזנטל, י' שבטיאל.
החברים היועצים האדונים ח' איזק, א' ברוידא, מ' ולנשטיין, מ' מייזלש, י' מנצור.
עובדי האקדמיה הגב' ש' בהט והאדונים נ' אפרתי ומ' מדן.

התנצלו: האדונים מ"ה בן-שמאי, א' מירסקי, ד' סדן, ח' קלעי, ח' רבין, ח' שירמן.

סדר היום: א. ברכות והודעות

ב. אישור זיכרון דברים של ישיבה קל"ח

ג. דיון ואישור מונחי פסיכולוגיה

א.

הא' בן-חיים (יו"ר): אני מבקש למסור את ההודעה הבאה: בימים 22 עד 26 באפריל יתקיים בארץ כינוס בין-לאומי של חוקרים, פילולוגים ובלשנים בנושאי המחשב. ישיבה מיוחדת אחת תהיה באקדמיה ביום 24 באפריל; אני אפתח אותה בדברים כלליים על האקדמיה ותישמענה בה שלוש הרצאות של המילון ההיסטורי: הרצאה של הא' ייבין על התקנת כתבי-יד במחשב, של הא' בושריה על כתיבת ערכים במחשב ושל הא' מירקין על בעיות בחקר הסגנון.

הכינוס יתקיים בבתי-ההארה בשפיים.

חברי האקדמיה מוזמנים לבוא לכינוס לישיבה בבית האקדמיה. לפי בקשת מארגני

הכינוס יהיה גם דיון על מילון לשון יידיש.

כל ההרצאות תישמענה באנגלית.

לא שלחנו לכם חומר או הודעה על הכינוס מחמת העיצומים בדואר.

הא' רבין התנצל, שלא יוכל לבוא היום לישיבה. גם חברנו הא' קלעי התנצל, ואנו

שולחים לו איחולי רפואה שלמה.

ב.

הא' איתן: בישיבה קל"ח הובא לדיון ולאישור המונח "אגד נימות" ברשימת מונחי

הטקסטיל, והעיר על כך הא' ברוידא, שהריבוי הרגיל של "נימה" הוא **נימים**. לפי הערתו

תיקנה הוועדה את הצירוף הזה, והיא אומרת "אגד **נימים**".

הא' מלצר: אולי יש "נים - נימים; נימה - נימות"?

הא' בן-חיים: השאלה הזאת אינה בסדר היום. אפשר להגיש ערעור לוועדה. הריבוי נימים קיים. ספק אם יש ריבוי "נימות". בתיקון זה, ובאין תיקון זולתו, הבה נקבע, שזיכרון הדברים משיבה קל"ח מאושר.

ג.

הגב' בהט: לפנינו רשימת מונחים בפסיכולוגיה, שנותרו לדיון. הרשימה של מונחי הפסיכולוגיה נידונה ברובה גם בוועד המינוח, ומונחים אלה, שאנו מביאים עכשיו לדיון ולאישור המליאה, הם מונחים, שאינם בתחום הפסיכולוגיה דווקא, ומשום כך אנו חושבים, שכדאי הוא שהמליאה תאשר אותם או שתחליט דבר אחר בעניינם. על מונחים אלה החליט ועד המינוח.

המונח הראשון הוא exploration - התחקות. ברשימה המקורית היה מונח אחר. דחינו אותו, ונתקבל המונח התחקות. מונח זה בפסיכולוגיה חל בעיקר על הילד, כשהוא בא להתוודע אל העולם החיצוני, והוא עושה פעולה שלא במודע לאותה תכלית. היו הצעות כמו "גישוש".

המונח התחקות אושר.

המונח השני הוא rejected child - ילד מְדָחָה. זהו ילד מתבודד, הפורש מן החברה, לא דווקא מרצונו, ולפעמים ברצונו. במונחים בשימוש כללי דובר על המונח to reject, ולא הוחלט אם ייאמר כך או אחרת. אנו מבקשים לאשר את המונח ילד מודחה, ואת הפועל - הדחה. קביעה זו לא תחייב תרגום אותו פועל to reject בשימוש כללי, ששם עניינו הרחקה מכול וכול.

הא' מנצור: רצוי לדון בשני הדברים גם יחד. איך אפשר לעשות הפרדה? ואולי נקבל מונח אחר, שהוא טוב גם לשימוש הכללי וגם לכאן.

הא' איזק: דננו ב"הדחה" בוועדה למלים בשימוש כללי.

הא' מנצור: יש קשר בין הדברים.

הא' ברוידא: האם הצעה זו מופיעה במונחים של פרק ה'?

הגב' בהט: אנו מציעים הצעה זאת במקום הצעה אחרת.

הא' איתן: שתי הטענות צודקות. אין הכרח, שתרגום עברי אחד למלה האנגלית ישמש בשני התחומים, גם בפסיכולוגיה וגם בשימוש הכללי, בכנסת, באספות. שם הקושי הגדול הוא, שיש לנו "דחה" בשני מובנים: (א) דוחים לזמן, (ב) דוחים מכול וכול. זהו קושי גם בבניין הפעיל. ייתכן, שקביעת "דחה" בבניין קל ו"הדחה" בבניין הפעיל אינה מספיקה להבהרת ההבדל. מצד אחר נכון, שהמושג של "ילד מודחה" קרוב מאוד לדחייה, לפסילה של הצעה, שהיא "מודחית" או "נדחית". לכשנדון במונח הכללי, צריך למצוא מוצא אחר במקום "הדחה", ויש הצעות.

הגב' בהט: המלים "לפסול", "לבטל" או "לדחות" אינן טובות כאן, ואילו שם הן יכולות להיות במקומן.

הא' שבטיאל: מה תהא הצורה המופשטת של "מודחה" - "מנו(דחות"? ושמה, במקום כל הדחק הזה נשתמש במה שיש בפשטות במקורות: "פְרוּשׁ", "פְּרִישׁוֹת".

הא' איתן: הַדְחִיָּה.

הגב' בהט: אין הצעה כזו, ואולי אין צורך בה.

הא' בלאו: מהו החשש מן המושג "ילד דחוי"?

הגב' בהט: "ילד דחוי" הוא ילד שדחו אותו. אך לפעמים איש אינו דוחה אותו. הוא עצמו מסוגר בד' אמותיו, ואינו מתחבר עם ילדים. אין פירוש הדבר, שמישהו דחה אותו.

הא' אורבך: לפי ההסבר ולפי התשובה - למה צריך "הדחה"? אם הילד הוא מודחה, מאחר שהוא פורש מהחברה, אין מי שמדחה אותו. ולמה צריך "הדחה"?

הא' מדן: כדאי לומר בדברי ההסברה, שאין מי שהדחה אותו, ולשם כך דרושה מלה זו.

הגב' בהט: אפשר שיש מקום למחוק את הפועל מן הרשימה; הפועל בא להצדיק את הצורה "מודחה".

הא' איתן: למה לא "ילד דחוי"?

הא' ולנשטיין: אני חושב שיש צורך בפועל "הדחה". אם המצב בבית וחוסר תשומת-הלב מצד ההורים יוצרים בילד את ההרגשה שהוא מודחה, הרי שיש מדחים. ומדוע לא נשתמש בצורה זו?

הא' מלצר: בידיש רווח המושג "מְדַחֵה זַיִן" לגבי מי שדחו אותו כנגד רצונו משום שנמצא בו פגם.

הא' איזק: המשמעות היא להעביר מכהונה ...

הא' מלצר: או להשעות.

הא' ברוידא: "להדחות" - זה לא רק עניין של דחייה בזמן. יש מְדַחֵה - מסלק במהירות, ויש הַדְחִיָּה במונן של דחייה בהבטחות ריקות. אך למה ניאחז כאן בהפרדה איסטניסית שלא לצורך? באנגלית המונח הוא rejected, ואין חשש מפני ערבוב בשאר מובניה של המלה. בשירת ימי הביניים אנו קוראים: "נפש מקרוביה אבודה, מאנשי שלומיה דחויח". אני מציע לכתוב "דחוי", ולא "מודחה".

הא' מנצור: אם בפסיכולוגיה אין צורך בהבחנה מיוחדת בין ילד דחוי לבין ילד מודחה, אפשר לקבל "דחוי". ואם כך ייקבע, יהא ברור, כי כל האמור בפסיכולוגיה "דחוי" מתכוון למצב מוגדר זה.

הא' רוזנטל: אני רוצה להציע בניין פיעל במקום הפעיל. הייתי מקבל את המושג "ילד מודחה", ברם צורת הפועל הִדְחָה קצת מרתיעה. בתלמוד יש 'דחוי' ובלשון חכמים אף השימוש 'מִדְחָה'.

הא' אבן-שושן: בניין פיעל אמנם קיים. דומני שבפסיכולוגיה "דחוי" הוא ערך בפני עצמו: מאויים דחויים. אינני בטוח שהמלה "דחוי" אינה תפוסה למונח אחר בפסיכולוגיה. לדעתי צדק הא' אורבך. הפועל "להדחות" אין ספק שיש לו זכות קיום, אבל בפסיכולוגיה אין צורך בו. הוא ניתן אולי כדי להצדיק את ההופעל.

הא' אירמאי: אני רוצה לדבר נגד "דחוי". הוא משמש לעתים קרובות במשמעות של דחייה בזמן, מונח הדרוש גם בפסיכולוגיה. לעומת זאת הצורה "מודחה" או "מדוחה" אינה משמשת למשהו מיוחד, לכן היא עדיפה. רצוי לא להשתמש ב"דחוי" שהוא רב-משמעויות.

הא' אורבך: אמר הא' בריידא, שבאנגלית אין חשש לומר rejected. אני חושב, שזה לא נימוק. יש הרבה צורות באנגלית, שאינן יכולות לשמש בעברית, ויש פועל בעברית שאין באנגלית. אני מציע שלא נכניס לזה "שטר דחוי".

הא' איזק: אני חושב, שאפשר להשאיר "מודחה", ואין צורך ב"הדחה", כי עלול להיווצר כאן בלבול בגלל פועל שקיים בפסיכולוגיה, ואינו קיים לעניין אחר. עדיף בעיניי "ילד מודחה" מן "ילד מדוחה".

הא' בן-חיים: הנימוק, שלשורש יש גוון אחר בהפעיל, פיעל, או קל, אינו עומד בפני המציאות. מה שלא נמצא במקום אחד, יכול להימצא במקום אחר. ופעמים רבות נמצא בפיט שימוש שונה בבנייניו מן המקרא. הבעיה היא, אם השורש טוב ומתאים. שנית, רצוי להתרחק מהשימוש הרגיל היום-יומי של "דחוי". מניחי הלשון הניחו "ילד מודחה". זוהי קביעה. סופרים ומשוררים משחקים באפשרויות שונות. אם אנו מוכנים לקבל את השורש דחה, נראה לי שהמלה הרגילה פחות היא "ילד מודחה", כמו "ילד מופנם". (הא' שבטיאל: מופרש). "מופרש" זוהי מלה רגילה. השאלה, אם אנו רוצים שורש אחר. לי נדמה, שאפשר לאשר את הצעת הוועדה בלי נימוקים, שלדעתי אינם תופסים.

הא' אורבך: בהצעה הפועל הִדְחָה.

הא' בן-חיים: יש "ילד מודחה".

הא' אורבך: דווקא יצירת פועל חדש בהפעיל - "ילד מודחה" - מעוררת את השאלה, כאילו יש פה בעיה פסיכולוגית מופשטת. פה יש סיטואציה של ילד, הפורש שלא מרצונו. כובד המשקל של טיעוני לא היה משום שזה כך באנגלית. לשון עשירה כמו אנגלית אינה חוששת להעמיס ניואנסים נוספים, ואילו בעברית אנו מציעים ליצור בניינים בגלל ניואנסים שמעוררים בעיות שאינן קיימות. הובאה דוגמה, ש"דחוייה" עומדת במבחן: "מאנשי שלומיה דחוייה". אני מציע שלא ליצור בניין חדש. הוא מעורר בעיה, כאילו זוהי הפשטה פסיכולוגית.

הצבעה

בעד הצעת הוועדה - "ילד מודחה" - 14

נגדה - 5

הצעת הוועדה - "ילד מודחה" - נתקבלה.

הגב' **בהט**: המונח הבא הוא: manipulation - ידון בפסיכולוגיה; פעולת הילד, בעיקר בידיים, כשהוא בא להתחקות על העולם. הוצעו הצעות שונות: טיפול בידיים, עיסוק בידיים. אבל מצאו, שהרבגוניות של התרגום אינה לחיוב, וצריך למצוא מלה אחת ולא שתיים-שלוש מלים כדי לציין את המושג.

הוועדה אינה באה להציע מלה, שתהיה יפה לכל התחומים, כגון מניפולציות כספיות, אלא רק לתופעה הקשורה בפסיכולוגיה. כאשר הילד בא להתחקות על העולם הוא ממשש בידי, ולעתים גם ברגליו. על כן אנו מבקשים לתרגם את המונח הזה: ידון. אנו יודעים, שיש קושי בצורה דקדוקית זו. הכול ישאלו - מניין באה הנו"ן? כיוון שכבר אישרנו את הצורה "יִדְנִי", אפשר להסביר את הנו"ן כלקוחה מאותה צורה.

הא' **אורבך**: האם יש מונח עברי ל"מניפולציה" שלא בפסיכולוגיה?

הגב' **בהט**: אין תרגום למונח מניפולציה בשאר המקצועות. ההצעות בענייננו היו: טיפול בידיים, עיסוק בידיים, מישוש בידיים.

הא' **איתן**: למלה הלועזית "מניפולציה" כמה הוראות שונות, הטעונות הגדרה כדי לחפש ביטוי עברי. "מניפולציה", בבורסה, בכלי התקשורת, בתעמולה - זה יבוא לדיון ברשימת המלים בשימוש כללי, ויש כמה הצעות. מלים לועזיות, שיש להן שימוש בתחומים אחדים, צריך שיבואו ברשימה עם הסברים.

הא' **מלצר**: השאלה היא, מניין הגיעה לכאן האות נו"ן. הגב' בהט אומרת, שהיא הגיעה מן המלה "יִדְנִי", וזה אינו מקור ממשי. הכוונה היא לכך שהילד ממשש את עצמו ואת האחרים בידיים. לאות נו"ן אין כאן מקום. "ידון" - פירושו שאפשר לעשות משהו ביד, בניגוד למה שנעשה במכשיר או במכונה.

הא' **מייזלש**: אין לי הצעה מתאימה מתקבלת על הדעת ל"מניפולציה", אבל נגד "יִדְנִי" אני מוכן לעלות על באריקדות. זה סירוס הלשון. מוטב לומר "למשש ביד" גם במשמעות הפסיכולוגית. ואולי מותר לחדש: ממושש, על משקל ממולל.

הא' **איזק**: בוועדה למונחים בשימוש כללי דנו בעניין, והייתה הצעה, שאולי כדאי להזכירה: יִדְיָד, לִיִדְיָד. הבחננו בין "לתכסס" לעניין של "מניפולציות" בעסקים ובבורסה לבין תנועה בידיים, לנענע בידיים.

הא' **אורבך**: בהסבר כתוב: פעולת הילד בעיקר בידיים, לא דווקא בידיים.

הגב' **בהט**: כאמור, הוא יכול לעשות פעולה ברגליים. השם ידון מן ידיים הוא תרגום המונח הזה באנגלית.

הא' **אורבך**: הגיעו לזה מתוך האנגלית. העיקר: ההתחקות על ידי מישוש. השאלה, אם לא רצוי להשתמש כאן במונח **מישוש**. (הא' **מלצר**: זה תפוס מאוד!) - לא בפסיכולוגיה. הילד ממשש בידיים וברגליים.

הגב' **בהט**: היו גם הצעות **משמוש** ו**הִדְיָה** מן "גמול יְדוּ הִדְה".

הא' **איתן**: במילון למונחי המוסיקה תנועת הידיים של מנצח היא הדיה.

הא' אבן-שושן: לא היה רע גם בצורה של "ידון", כי זהו מונח פסיכולוגי מובהק לעצמו. יותר, אם ניתנה רשות להציע הצעות נוספות, הייתי מציע: גישוש, מן "לגשש קיר". הוא מגשש כדי למצוא את דרכו באפלה.

הגב' בהט: "גישוש" מתאים ל-exploration.

הא' שבטיאל: הדגש ב"ידון", לפי ההצעה, נראה, שהוא זר ומיותר. אף הנו"ן כסיומת, אף היא נראית זרה. אם מבקשים אנו לשמור במונח הנידון את צורת היסוד "יד" מוטב לבנותו כפי שהוא ביסוד. אין מקום ל"גישוש" ולא ל"מישוש" שאין ענינם כאן. והרי הצעות אחדות ל"מניפולציה" - יָדוּת, יָדוּת, יָדוּת, ובעל הדבר עצמו (התואר) יָדַי או יָדוּ. ואף על פי שמושג זה אינו חל על הידיים בלבד.

הא' בן-חיים: אני מוצא כמה פגמים במונח המוצע. ראשית, לעתים קרובות, כאשר יש מונח בן מלה אחת בלועזית, אנו רואים הכרח לתת מלה אחת למונח גם בעברית. הנוהג באנגלית אסור שיהא מכריע בעברית, אלא יכריע העניין כשלעצמו. שנית, חמורה יותר היא התוספת של האות נו"ן; אנו יוצרים אלמנטים דקדוקיים, שלא היו בעברית. את התוספת של הנו"ן צריך לפסול. שלישית, מדוע נגזור מונח מן "יד", שעה שהילד משתמש לא רק ביד, אלא גם ברגליים? המלה יד ספק גדול אם יש צורך בה, אבל ודאי לא נראה לי, שיש לעשות שורש חדש יד"ן. מה עניינה של הנו"ן לכאן? עלינו לדחות את "ידון". אני בעד השורש גשש. אדם מחפש, מגשש.

הגב' בהט: "גשש" לא יתאים כאן. אתה מגשש עד שאתה מגלה. מתאים יותר כאן משמש.

הא' בלאו: מוטב לבחור במלה מנותקת מן השורש יד. הרי אחר כך יעבירו את המלה למניפולציות אחרות. אם נאמר "מישוש", אין סכנה שיעבור המונח לשימושים האחרים. למרות זאת, מבחינה תיאורטית איני חושב, שיש פסול באות נו"ן, זוהי גזירה של מלה. כאשר יש שתי אותיות שורשיות ויש תוספת, מתייחסים לאות הנוספת כאילו הייתה שורשית.

הא' ברוידא: אקדים את המאוחר. לכאורה עדיף להתעמק ולחשוב על המונחים לגופם. למעשה - מה גם באורח עבודתנו - איננו יכולים להימלט מלשונות זרות. וכיוון שכך, אביע משאלה כללית בנוגע לרשימות המונחים. מן הראוי שנקבל את האקוויוואלנט לא רק באנגלית, אלא גם בגרמנית ובצרפתית. כידוע - ובצדק - אין חפיפה מילולית בין הלשונות, ולפעמים אתה מקבל השראה לאו דווקא מאנגלית שהיא מתאימה ללשון העברית יותר.

כיוונתי לבלי לדעת הנשיא בשינוי בניין. ביקשתי להביא את מילון אבן-שושן, ומצאתי שהוא מבדיל בין "גישוש" - חיפוש דברים על ידי מישוש" - לבין "גשישה" המביע נגיעה קלה, מישוש קל. אני מציע אפוא בניין קל - גִשְש, גְשִישָה.

הא' אירמאי: אין אסון לומר "יידון" ו"סכלון", אם כי איני חסיד מיוחד של המלה "יידון". הייתי מאשר באותה מידה "יידוד" או "גשגוש". ל"גישוש" יש הוראות אחרות. לא הייתי מכניס את המלה "משמוש" המקובלת בסלנג הישראלי. במקום ראשון אני מציע: יידון, ואחר כך: יידוד או גשגוש.

הא' שבטיאל: במקורות יש מושג: "ידיים עסקניות", "מתעסק"; האם אין אלו יפים לעניין זה?

הא' מנצור: הבינותי מדברי הא' בן-חיים, שהוא מציע מונח בן שתי מלים. אפשר להציע: פעולות בידיים.

הגב' בהט: הצעה זו לא הוצעה כאן, משום שכבר נדחתה בוועד המינוח.

הא' בן-חיים: לא נצביע "בעד ו"נגד" על כל מלה, אלא נעמיד להצבעה את ההצעות השונות ונראה, איזה מונח יזכה למספר הגדול ביותר של קולות.

הא' אבן-שושן: כיוון שיש הצעות רבות ושונות, ואיננו יודעים מה הייתה כוונתם המדויקת של חברי הוועדה למונחי הפסיכולוגיה, האם לא יהיה מן הנכון להעביר אליהם את כל ההצעות, שידונו בהן ואולי יביאו למליאה הצעה אחרת?

הא' איזק: המונח "גשגוש" – זוהי הצעה היכולה להיות יפה גם למניפולציה כללית.

הא' איתן: במונחים לחקר העבודה יש "גשגוש" לפעולה לא מכוונת של הידיים. זה מושג קרוב מאוד.

הצבעה

2 -	בעד ידון
9 -	בעד ידיד
5 -	בעד משמוש
7 -	בעד משישה
2 -	בעד גשוש
5 -	בעד גשישה
8 -	בעד גשגוש

בהצבעת "בעד" ו"נגד" הצביעו:

7 -	בעד ידיד
10 -	נגד

7 -	בעד גשגוש
10 -	נגד

9 -	בעד משישה
8 -	נגד

המונח משישה נתקבל.

הא' איזק: והפועל – מושש, בבניין קל.

הגב' בהט: המונח הבא הוא: potential. אנו מציעים **בְּכַח** או **כְּחָנִי**. את המונח **בכוח** לא צריך לאשר; זו מלה קיימת. ואם היא נמצאת בלשון הכללית, אין פירוש הדבר, שאין היא טובה בפסיכולוגיה. ברשימת המונחים בפסיכולוגיה אין משמעותה שונה משימושה בלשון הכללית. בדקנו ומצאנו ש"כוחני" יש במילון, וצורתה כמו "רוחני".

הא' **מלצר**: מה רע במונח "בכוח"?

הא' **מייזלש**: הוצע פעם השם **יכול** למושג: פוטנציאל.

הא' **אירמאי**: למעשה לא המלה **כְּחָנִי** נוצרה תחילה. חיפשו מונח לתכונה ואמרו: כוחנות, ושם תואר נגזר מכאן: **כְּחָנִי**. הואיל ויש צורך לבטא תכונה, מוטב שהסיומת תהיה -ות: כוחנות.

הא' **אברמסון**: יכולות.

הגב' בהט: איננו רוצים לפסול "בְּכַח".

הא' **אורבך**: צריך להיות "בכוחני", "בכוחנות".

הא' **בן-חיים**: מצאתי בקריאתי בספרות הבלשנית החדשה את המושג competence - מובע בעברית **יְכָלֵת**. יש כישרון בפועל, ויש יכולת, שאין מבצעים אותה.

הא' **אבן-שושן**: אין כל ספק שהמלה "בכוח" כמו "בפועל" מקובלת מאוד בלשון, ואין כל טעם להוציאה מהשימוש. במילון רשמתי: **כְּחָנִיּוּת**, **כְּחָנוּת**. בספרות החדשה יש **כְּחָנוּת**. מן **כַּח** בא **כְּחָנִי**, כמו מן **רוּחַ** - **רוּחָנִי**. איני רואה בכך שום פגיעה בלשון.

הא' **ולנשטיין**: אני מציע **כְּחָנִי**.

הא' **ברוידא**: אני מצטרף לדעת הא' **אבן-שושן**. אני רוצה להדגיש נקודה אחת. חבל שאנשי הפסיכולוגיה אינם כאן. זהו עניין שאי אפשר להימלט ממנו לא בפסיכולוגיה ולא בפילוסופיה - על ידי יצירת נטייה חדשה של שורש "יכל". "בכוח" מושרש במורשת התרבות האירופית, וממילא גם בפילוסופיה שלנו בימי הביניים, במלות היגיון ובמורה נבוכים ובספר העיקרים. אי אפשר לנתק זאת מ"פוטנציה" הרומי ו"דינאמיס" היווני. כיוון שיש לנו לא רק "בכוח", אלא גם "כוחני" ו"כוחניות" (אצל אלבו, רנ"ק, הרב קוק וקלצקין), צריך לאשר זאת.

הא' **איתן**: דומני, שצדק הא' **אירמאי**. המונח הדרוש לפסיכולוגיה הוא בעיקר potentiality, והוא בלבד, ורק דרך אגב הובא שם גם potential, אותו שם תואר שיש במקצועות אחרים. כאן דרוש תרגום למונח potentialities של הילד. וצריך שהמלה שתקבל תהיה נוחה גם בריבוי. "כוחניות" יש קושי בצורת הריבוי, כמו ב"אישיות". מסיבה זו אני מעדיף "כְּחָנוּת", שהריבוי - **כְּחָנוּתִים**.

הא' **ברוידא**: אסור לוותר על שם התואר.

הא' **איתן**: אך זה אינו מונח מיוחד לפסיכולוגיה.

הא' בן־חיים: הוועדה מציעה "כוחני, כוחות". יש במקורות "כוחניות". מדובר על המופשט. יש הצורה "רוחניות". אפשר לומר בריבוי "סוגי רוחניות". אבל אפשר לעשות גם ריבוי "כוחניות".

ה צ ב ע ה

בעד המונח כְּחָנִי - 14

המונח כְּחָנִי נתקבל.

הא' בן־חיים: המספר הגדול של קולות שקיבל המונח כוחני פוטר אותנו מהצבעה על המונחים האחרים שהוצעו.

ה צ ב ע ה

בעד כְּחָנוּת - 8

בעד כְּחָנִיּוּת - 8

בהצבעה שנייה הצביעו

בעד כְּחָנוּת - 7

בעד כְּחָנִיּוּת - 9

המונח כְּחָנִיּוּת נתקבל.

הא' איתן: אני מבקש מוועדת הדקדוק לקבוע את הריבוי של כוחניות.

הא' בן־חיים: שאלה זו תובא לפני הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות.

גב' בהט: המונח הבא הוא Sturm und Drang - הַסְעָר וְהַפְּרָץ. בוועד הלשון הוחלט על המונח הזה. כיוון שהיו מספר הצעות אחרות, שאלתי את אנשי הספרות, ונתברר, שהמונח "הסער והפרץ" מקובל.

הא' ברוידא: בלי ה"א הידיעה.

הא' אבן־שושן: אינני מציע לשנות. נזכרתי בפסוק בישעיהו: נָפֵץ וְנָזַרְם. מדוע לא ניאחז בצורה עברית מקורית זו?

הא' בן־חיים: מצאנו ביטוי שגור בספרות.

הא' רוזנטל: התרגום, מבחינת מובנו, אינו בסדר. 'פְּרָץ' אינו Drang. אבל זה מקובל.

הא' אורבך: מבחינת הדיוק אתה צודק, שזה לא תרגום מדויק. אך כאן אין בעיה של תרגום. יש בעיה של שאילה. המשכילים שהכניסו את המושג לקחו זאת משילר. הם תרגמו את המושג בצורה כזו. זכות זו קיימת להם לעד.

המונח "הסער והפרץ" נתקבל.

הגב' בהט: המונח הבא הוא שכלון - rationalization כמונח כללי.

הא' בן-חיים: כאשר התנגדתי להצעה "ידון", הבאתי בחשבון את ההתנגדות ל"שכלון". השאלה, אם אנו מעוניינים להוסיף אלמנט של נו"ן כמו התוספת של תי"ו בצורות כמו "לתחקר". לדעתי, מוטב להביע זאת במלה עברית. אנו יודעים שיש "משכון". במקור יש נפעל שהפך להיות שורש של שלושה עיצורים. אבל למה כאן "שכלון" ופועל "שכלנת"?

הגב' בהט: לא אנו מציעים מלת שכלון. המלה שכלון כשלעצמה אינה עומדת לדיון. היא נתקבלה בוועד הלשון, ואין אנו מציעים לשנותה כמונח כללי. במונחי הפסיכולוגיה rationalization הוא עניין אחר. הוא אחת הצורות של מנגנון ההגנה: מתן צידוק שלא במודע לכישלון, כגון שהילד אומר שקיבל ציון שלילי מחמת שנאת המורה אליו. תופעה זו נקראת rationalization בלעז. בעברית אנו רוצים לייחד מלה אחרת לעניין זה: טצדקה.

הא' אורבך: זה היפוכו של שכל.

הגב' בהט: לא נשנה את הלועזית: אנו יכולים לתת שם אחר בעברית, שהוא שונה מן המלה שכלון שבלשון הכללית.

הא' אברמסון: אינני רוצה לדבר על עצם התיבה "טצדקה", אם הדל"ת היא נכונה או לא, היא מקובלת בדפוסית התלמוד ובכתבי היד. אינני יכול להסכים לפירוש. בהמה אינה מצדיקה את שעשתה. ההסבר שנותנים למונח מנוגד לעניין. ההסבר אינו מתקבל על הדעת, הוא נגד המקורות.

הא' מלצר: בהסבר צריך למחוק את המלים "שלא במודע".

הגב' בהט: זוהי התופעה.

הא' רוזנטל: אני מתנגד למלה מבחינה לשונית. "טצדקה" זו שיבוש בדפוסית התלמוד. המלה שאולה מן הפרסית; ואינה אלא 'טצרקא' ērak ברי"ש! מכניסים מלה שהיא משובשת! זוהי נקודה אחת. נקודה שנייה - אף הצורה העברית אינה בסדר. היכן אתם מוצאים צורה כזו, "הטצדקות", בהקדמת האות טי"ת? אפילו בהתפעל אין צורה כזו (הא' בן-חיים: בהתפעל הטי"ת באה אחרי הצד"י). אנו יוצרים שורש מרובע משובש "טצדק". זה ממש קונונדרום (conundrum), צורה שאין לה שום משמעות.

הא' אבן-שושן: במילוני רשמתי: תחבולה, תואנה; התנצלות על מעשה רע, הצטדקות. הבאתי ציטטות מעגנון, ברנר, ליפסון, אבינרי. בספרות החדשה נתקבלה "טצדקה". אילו הייתה המלה מאוששת במקורות במשמעות אחרת, ורק בשימושה בספרות נסתרסה, אולי היה מקום לטענה זו ולהשמיטה. אבל אין המצב כן. עגנון, אבינרי, אנשי סגנון בלשון, השתמשו בה, וכמותם גם האחרים שבאו אחריהם. לדעתי, אין כל "טצדקה" שלא לקבל מלה זו גם אם אין משמעותה נהירה במקורות. מלה זו שגורה הרבה גם בלשונונו היום-יומית.

הא' רוזנטל: איש אינו משתמש בה.

הא' אבן-שושן: אני יכול להביא עוד ציטטות. מדוע לא ניאחז בהן, בייחוד כשאנו רוצים לתת מונח פסיכולוגי חדש בלשונו? אין בזה פגיעה לא במקורות ולא בלשון.

הא' אירמאי: הוועדה למונחי הפסיכולוגיה הציעה שתי הצעות: "תַרְץ, התַרְצָה, תַרְצָנוּת"; והצעה שנייה: "טַצְדִּיק, טַצְדִּיקָה". ועד המינוח בחר במלה טַצְדִּיקָה. אני מוכרח לומר, ש"שכלון", המשמש באופן כללי, יכול לשמש גם פה. זהו מונח מיוחד במינו. אני רוצה לציין, שבדיון במונחי הפסיכולוגיה נוכחנו לדעת, שלכל מלה בלשון נתנו הפסיכולוגים משמעות מיוחדת משלהם. לדעתי, אין כל סיבה שנייחד מלים מיוחדות בעברית למלים שבלשונות אחרות אין מייחדים להן מלים (וזה לא משום חיקוי האנגלית), שאם לא כן, הרי שנצטרך ליצור לשון מיוחדת לפסיכולוגיה, שאינה קיימת במקום אחר. אני מציע שניקח את "שכלון", שכבר אושר והופיע במילונינו, בין שהוא טוב בין שאינו טוב, ונשאיר אותו גם בהוראה זו, כנהוג בלשונות אחרות. לא נוכל לעשות מילון פסיכולוגי מיוחד, שיהיה שונה מן הלשון העברית הרגילה.

הא' אורבך: אני מסכים למה שאמרת, שאולי לא כדאי לחפש מלה אחרת. אבל לא הייתי פוסל את "טצדקה" מהטעמים שהושמעו. יש דוגמאות אחרות לכך, גם מבחינת הצורה, כמו "לקסיים", שזה משובש, והכול כותבים כך; הכול משתמשים ב"דואר" לעניין poste. איני יודע, "בית דואר" שבמקורות מהו, אבל זה לא poste. אך משתמשים בזה, ואינך פוסל זאת. אם "דואר" כשר, גם "טצדקה" כשרה. אם שימש אלבו דוגמה, גם עגנון כשר לשמש דוגמה ל"טצדקה". מלים אלה קנו להן שביטה בלשון. האם צריך מושג מיוחד או לא? אם קיים "שכלון", למה ניצור מושג אחר? אינני פוגע בערך "טצדקה", אבל לעניין זה אולי אין צורך בכך.

הא' ברוידא: אם יש כאן ניואנס שלידתו בשגיאה, צריך לברך על השגיאה; והרי זו שגיאה בעלת ותק - ו"טצדקה" מופיעה לא רק במילונים - ואפשר לקבל זאת. אשר ל"רציונאליזאציה - שכלון", הרי זה יפה למושג המופשט, אבל במובן זה, 'תירוץ', זה מיוחד ללשון האנגלית. אי אפשר לקנות במשיכה ולהעביר זאת לעברית. אני סבור, שיש להפריד. ואם הפסיכולוגים חושבים ש"טצדקה" משמשת את העניין, ניחא.

הא' איזק: גם הפועל "לטצדק"?

הא' ברוידא: אין צורך בזה.

הא' שבטיאל: אמנם, כפי שהעיר הא' רוזנטל, תיבה זו משובשת היא בידנו. ברם, כבר העיר הא' אורבך, שתיבה זו מקובלת היא כמות שהיא במקורות שבידנו, מצויה היא אף בסיפוריו של עגנון, ויודע אני, שגם חכמים ספרדים משתמשים בה בדברים שכתב ובדיבור. הקושי הוא, שאין אנו מוצאים בלשונו טי"ת ודל"ת סמוכות זו לזו.

הא' מלצר: אני רואה עצמי חייב לומר כמה מלים בעניין, שכן אני הייתי המציע של המונח הזה בוועד המינוח. לא עלה על דעתי כלל, שיימצא מי שירצה לערער על המלה הזאת. לא זכרתי את המקורות. בשבילי הייתה זאת מלה מקובלת. הערת הא' אירמאי אינה תופסת. זה לא עניין של "רציונאליזאציה". הילד מחפש תירוצים להצדיק כישלונות.

הוא מחפש טצדקאות. זהו ריבוי יפה. קצת אירוני.

הא' איתן: נראה לי, שאין צורך בשתי מלים לתרגם מלה לועזית זו. למעשה גם המושג, שמוצע לו כאן "טצדקה", הוא שְׁכָלוֹן. אדם מתפרץ מתוך מצב־רוח מיוחד, ואחר כך הוא מתחרט ומשתדל "לשכלן" את התפרצותו בדברים העומדים בפני השכל. פלוני אמר דברים מתוך רוגז, ואחר כך הוא מתחרט ומתחיל לשְׁכָלוֹן.

הא' מלצר: לא לזה הכוונה.

הא' אברמסון: עיינתי במילונו של הא' אבן־שושן וראיתי את הדוגמאות שהביא. אפילו אחת מהן אינה מורה על הצדקה.

הא' אבן־שושן: אמתלה, תואנה, תחבולה.

הא' אברמסון: אך אין כאן הצדקה. אין אפילו מקום אחד.

הא' בלאו: גם אני חושב, שאפשר להשתמש במונח אחד, "שכלון", כי יש כאן אותו הילד, הטוען שהמורה מכשיל אותו. הוא רוצה למצוא סיבה הגיונית. נראה לי, ש"שכלון" מביע זאת. אותו ילד, שאין לו סיבה שכלית להצדיק מדוע נכשל בלימודים, בא ומוצא סיבה.

הייתי שמח, אם לא נקבע ונצדיק את המלה "טצדקה" יתר על המידה. אנו עלולים להכניס צורן חדש באות טי"ת. מי יודע, מה יקרה לאותו צורן, כשיתחיל להתגלגל. אני מציע לקבל את ההצעה של הא' אירמאי, ולאשר את שְׁכָלוֹן.

הא' בן־חיים: לא נראה לי, שהאנגלים והגרמנים הרחיקו לכת כל כך, כאשר לקחו ratio. אדם רוצה לעשות דבר, המתקבל על השכל. אילו הייתה לי הרגשה טובה להצביע בעד "שכלון", הייתי אומר שנסתפק בזה. אבל המלה "טצדקה" קיימת. נכון, שהזכירו כאן מלים משובשות - לסטים, אולר, פרוזדור - אבל יש הבדל בין מלים אלה לבין "טצדקה". כאן, בא מי שלמד גמרא והכניס את המלה לשימוש, ואני טוען, שלא בשימוש לפי המקור. עגנון לא התכוון לזה דווקא.

לצד הדקדוקי אפשר לכאורה למצוא הסבר. אבל למה ניקח מלה, שאינה משמשת באותו מובן, ואנו יודעים שהיא משובשת? לקחו אותה במובן של תחבולות. רציונאליזציה יש לה משמעות אחת. הילד רוצה לומר, שזה מתקבל על שכלו. הבעיה שלי היא - שאני צריך להצביע בעד שכלון.

הגב' בהט: למה לא ניקח את הצעת הוועדה: הַתְרַצָּה?

הא' בן־חיים: "טצדקה" קיימת כפי שהיא עם השיבוש. אנו באים ומוסיפים: עושים ממנה שורש, פועל.

הא' מלצר: ב"תְצַדֵּק" באות תי"ו אין בעיה.

הא' צרפתי: מלים כמו "תְצַדֵּק", "הַתְרַצָּה" מציינות פעולה מכוונת של השכל, הרוצה לתרץ או להצדיק. כאן הפעולה שהמונח מבקש לתאר אותה אינה מכוונת על ידי השכל, אלא שהילד מאמין בנימוק ההגיוני שהוא נותן. יפה אפוא המלה "טצדקה" שהיא כאילו צידוק ולא צידוק.

הא' בן-חיים: אתה מדבר נגד "תִּצְדֹק".

הא' איתן: לפני ההצבעה על "תִּצְדֹק" עליי לומר, שאני מתנגד למשקל תִּפְעוּל. אין לנו בניין תִּפְעַל. אפשר לקבוע לשם העצם "תִּצְדֹק", בפתח, כמו תרגום, תשלום ואולי אחר כך ייגזר משם זה פועל מרובע "לתצדק".

הא' אבן-שושן: יש "תדרוך".

הא' איתן: לזה קדם תִּדְרִיךְ.

הא' אורבך: באשר לסיכויי של הנשיא, שאמר ש"טצדקה" זה כאילו מונח המתחדש היום - דורות רבים למדו ולימדו זאת, ובהם אנשים גדולים, שלא ידעו שיש אטימולוגיה. אינך גורע מן השימוש הקיים. זהו שיבוש בדומה לדברים אחרים.

הא' בן-חיים: לא אמרתי מה שאתה מייחס לי.

הא' אורבך: גם הא' שבטיאל אמר, שאצלם אמרו "טצדקה", והבינו את המונח במובן זה.

הא' בן-חיים: יש במקורות הרבים מלים ששיבשו אותן. אין זו מלה רגילה, שאנו מוצאים אותה בספרות. זה לא כמו "אולר", המקובל במשך דורות. הפירוש הוא "תחבולות". לא השיבוש קובע, אלא המובן, והמובן הוא "תחבולה". ואילו הילד אינו מבקש כאן תחבולות, אלא צידוק. מבחינה עניינית זה לא נראה. לו היו הפסיכולוגים משתמשים בזה, ניחא; אבל אנו באים כאן לחדש. וזו לא המלה היחידה המשובשת.

הא' רוזנטל: אבקש לחזור ולומר בצורה כוללת ועקרונית, שאין דומה שיבוש לשיבוש, ואינה דומה ההשתרשות של שיבוש להשתרשות של שיבוש. קחו לדוגמה צורת 'ליסטים' שנשתרשה במקום הצורה המקורית 'ליסטיס' - שהזכרה כאן. 'ליסטים', בסיומת-רבים עברית כשרה נתאזרח והפכה במשך הזמן למעין תיבה שאולה! ממש כמו צורת 'גויים' שנכתבה במקומות רבים במקום 'גייס' המקורי. אף על פי שבאותם מקומות שיבוש הוא זה מבחינת העניין של הנוסח ההיסטורי - מכל מקום אין בשיבוש כזה משום פגם לשוני! מה שאין כן בתיבה 'טצדקא' - זו אינה מלה ששגורה בפי הציבור. זוהי מלה "מלומדת" משובשת. למדנים - ובצדס אף סופרי ישראל - השתבשו בה. אבל אני רוצה להוסיף נימוק אחר - ואני אומר זאת בצורה כוללת, ואיני פוגע בזה באיש. המלה היא זרה. זו לא מלה עברית בשבילי. היא אינה בנויה לפי הדקדוק העברי, לא לפי הלשון העברית, לא לפי המסורת, משובשת מכול וכול לפי האטימולוגיה. אינה ביסודה, אלא מלה זרה. אילו הייתה טובה מבחינת הצורה והמובן שלה, ניחא. אבל אתם לוקחים משהו משובש, בלתי-רציונאלי לגמרי, ועושים מזה מלה עברית חדשה. לא בשביל להנציח טעויות סופרים ומדפיסים בחרו את האקדמיה ללשון העברית. כבודם של אנשים חכמים ומלומדים במקומו מונח. מהם היו תלמודיים נפלאים, אבל הם לא היו בעלי לשונות. חובתנו היא לעקור את המלה המשובשת מן המילון העברי.

ה צ ב ע ה

- 7 - בעד טְצַדְקָה
- 6 - בעד שְׁכֵלוֹן
- 5 - בעד תְּצַדּוֹק
- 7 - בעד הַתְרַצָּה
- 2 - בעד הַצְדָּקָה

בהצבעה "בעד ונגד" הצביעו

- 7 - בעד טְצַדְקָה
- 8 - נגד
- 8 - בעד הַתְרַצָּה
- 8 - נגד

הא' בן-חיים: מאחר שהקולות שקולים ואין הכרעה, נצביע "בעד ונגד" שכלון.

הא' מלמד: אני מציע הצבעה חוזרת על המלה "התרצה", או שהיושב ראש יכריע בקולו.

הא' בן-חיים: אנו דנים על מונח קונקרטי. כל המלים נפלו בהצבעה. מלה אחת שלא נפלה בהצבעה, כי הקולות "בעד ונגד" המלה היו שקולים, היא הַתְרַצָּה. ייתכן שבהצבעה חוזרת תיפול ההכרעה.

הגב' בהט: הוועדה ידעה על קיומו של המונח "שכלון".

הא' אורבך: מי שמציע "הַתְרַצָּה", מציע פועל "התריץ".

הא' ברוידא: לא ייתכן, שיאמרו גם הילד מבקש תירוצים וגם הילד מבקש התרצות. מי יוכל להבדיל בין הדברים?

הא' אורבך: אני מציע הצבעה חוזרת על כל המונחים.

בהצבעה חוזרת הצביעו

- 6 - בעד טְצַדְקָה
- 10 - נגד
- 7 - בעד שְׁכֵלוֹן במובן זה
- 10 - נגד
- 7 - בעד תְּצַדּוֹק
- 8 - נגד
- 9 - בעד הַתְרַצָּה
- 7 - נגד

המונח הַתְרַצָּה נתקבל

הגב' בהט: self-conscious משותף לשני עניינים שונים זה מזה באנגלית. "מודעות עצמית" אושר בוועד הלשון.

המונח השני הוא נְבוּך. והוא מכוון להרגשת אדם, שאינו משוחרר מן המחשבה על הרושם, שה"אני" שלו עושה על זולתו, ומחשבה זו גורמת לו להרגיש ביישנות, בלבול וכיוצא באלה. למונח זה הציעה הוועדה נְבִיך - נְבִיכות. הצעה זו נפסלה בוועד המינוח. לא מצאו לנחוץ לחדש משקל חדש למלה זו. אנשי הפסיכולוגיה אמרו, שהמלה נְבוּך אינה רחוקה מן העניין, ואז הוחלט על נְבוּך ועל נְבוּכות ונפסלה "נביכות".

הא' בן־חיים: האם הוועדה למונחי הפסיכולוגיה, שרצתה להפריד מן המושג הכללי באנגלית, לא נתנה דעתה על כך שהביישנות היא תוצאה של מודעות עצמית של האדם שהוא פְּחוּת? הוא מודע שהוא פחות. אנו נותנים תוצאה של מה שקרה, לאחר שיש לו מודעות עצמית לכך.

הגב' בהט: כשמדברים על אדם, שיש לו מודעות עצמית, מתכוונים לומר, שהוא מכיר את עצמו, שיש לו ביטחון עצמי. בדרך כלל מתכוונים לדבר חיובי: הוא מכיר בערך עצמו ויודע את מקומו. משמעות זו אינה הולמת את המונח הפסיכולוגי. ה"נבוך" מסוגר, מבולבל, מבויש ושונה מבעל מודעות עצמית.

הא' בן־חיים: ואף על פי כן האנגלים משתמשים באותה מלה.

הגב' בהט: לא כן בגרמנית.

הא' איתן: רק באנגלית אותה מלה משמשת בשני מובנים. בכל השפות האחרות משמשת מלה, שתמורתה העברית היא המלה נְבוּך. גם ועד המינוח הסכים, שאין צורך ליצור מלה עברית חדשה בעקבות האנגלית.

הא' מייזלש: נְבוּך אין לו שייכות למושג זה, שמובנו אדם הרגיש למה שחושבים עליו - שיש בו רגישות־יתר, שתמיד חושש שמא משהו בו, או בלבשו, שלא כראוי - אני מציע "חיישן, חיישנות".

הא' איזק: כאן כתוב: self-conscious(ness) - מודעות עצמית. צריך להיות: מודע לעצמו, מודעות לעצמו.

הא' ברוידא: זו אינה "מודעות עצמית". על משקל "שירות עצמי", אין כאן מודעות שעושים באופן עצמי, בידי עצמו, אלא זוהי מודעות את עצמו. ולפיכך: "מודעות עצמו", מקובל בספרות העברית, כמו "אהבת עצמו". "מודעות עצמו" סתם זו מודעות האדם את זהותו, את רגשותיו, את מעשיו. ואולם המובן השני שיש למלה self-conscious באנגלית (ורק בה) הוא מצבו הנפשי החולני של אדם התוהה יותר מדי על עצמו ועל מראהו בעיני אחרים. המבוכה היא רק אחת מהרבה אפשרויות, שהן תוצאה מן המצב של מודעות עצמו. זה יכול להיות: נבוך, מתבייש, תוהה, מבולבל, נבהל, ובעיקר חסום, כבול. ההגדרה המדויקת ביותר למצב נפשי זה, המשאירה פתח לכל האפשרויות שהזכרתי, היא לא־חופשי, אי־חופשי.

הא' אירמאי: ברשימת מונחי הפסיכולוגיה, במונחים שלא הובאו לדין, כי איש לא ערער עליהם, קיים צירוף עם המלה "עצמו" או "עצמי", לפי העניין. אני סבור, שפה מתאים יותר "מודעות עצמו". לדעתי יש לתקן זאת גם ברשימה הישנה.

אשר למונח השני, הרי שבאנגלית אותה מלה משמשת בשתי הוראות שונות לגמרי. כאן הכוונה לא רק לאדם המתבייש, אלא המרגיש גם מבוכה ובלבול. המונח נבדק מתאים לכך. זוהי תוצאה (הא' ברוידא: אחת התוצאות).

יש טעם לתקן את מונח א' "מודעות עצמית". אך אין טעם לשנות את המונח השני - נבדך - ויש להשאירו.

הא' אבן-שושן: איני יודע, משום מה אנו מתווכחים על "נבדך". אילו הייתה הוועדה מציעה מלה מחודשת או מלה שאינה כשרה מבחינה דקדוקית, ניחא. אבל אנשי הפסיכולוגיה מסכימים למלה העברית הידועה נבדך. הם מוצאים בה טעם. גם הם אנשים בעלי חוש לשוני. אם הם מקבלים את המלה "נבדך" - למה נתווכח ונוכיח להם, שהמלה אינה הולמת את צורכיהם?

הא' ברוידא: זה צורך הלשון.

הא' אבן-שושן: זה מצב נפשי שבו אדם נמצא. אם הם מסתפקים במלה נבדך, אין לנו על מה להתווכח.

הא' בן-חיים: יש הצעה אחת של ועד המינוח: נבדך. שמעתי הצעות: חיישן, לא-חופשי (אי-חופשי), חסום.

הצבעה

- 7 - בעד המונח נבדך
- 4 - בעד המונח חיישן
- 1 - בעד המונח לא-חופשי
- 3 - בעד המונח חסום

המונח נבדך נתקבל.

הא' בן-חיים: ועתה שאלת השם המופשט: נבדך - נבוכות, כמו נכון - נכונות. השם יהיה - נבוכות. על כך יש הסכמה.

הגב' בהט: המלה תִּסְכּוּל היא מלה, שנדחתה באקדמיה, ואף על פי כן קנתה לה שביטה בקרב הציבור. עתה הצענו על משקל זה מלים שונות. הא' איתן אומר, שמלה זו הייתה יכולה להיות טובה יותר אילו היה מלכתחילה שם-עצם תִּסְכּוּל, שהייתה יכולה להיגזר במישרין מן השורש. נראה לוועדה ולוועד המינוח, שאי אפשר להחזיר את הגלגל אחורה. מלחמתנו למונח "מפח" תסכלה אותנו. זו תהיה תפארתה של האקדמיה, שהיא תחזור בה מהצעתה הקודמת.

הא' בן-חיים: העניין עתיק יומין. גם בוועד הלשון התנגדתי התנגדות נמרצת ל"תסכול", כאשר יש "מפח נפש". ועד הלשון קבע "מפח-נפש", אבל ועד הלשון לא כתב ספרי לימוד בפסיכולוגיה, ולא יכול למנוע מלים מעין תִּפְקוּד, תִּחְקוּר, תִּסְכּוּל. הפסיכולוגים

בשלהם. רובם אינם מצטיינים בהשכלה בעברית. רבים מהם באו מחו"ל. נלחמנו, ולא הצלחנו.

הא' אורבך: מפח־נפש במקומו עומד.

הא' אבן־שושן: אני בעד "תִּסְכּוּל" מימים ימימה. אגב שמתי לב, שבזמן האחרון אנו פוגשים יותר ויותר בספרות המדעית לעניין זה את המלה "סְקָלוֹן". איני יודע, אם לא כדאי בכל זאת לאכוף מלה זו. "סְקָלוֹן" היא מלה יפה. היא מצויה בספרות החדשה.

הא' בן־חיים: יש מונח קדום – מִפָּח.

הא' אירמאי: "מפח־נפש" זה מונח ידוע. המלה מִפָּח אושרה על ידי האקדמיה בהוראה של אחד מסוגי משאבות אוויר. עברתי על המלים במשקל תִּפְעוּל במלון אבן־שושן. כמדומני שיש כמה עשרות מלים כאלה. הצורה אינה נובעת מבורות הפסיכולוגים.

הא' בן־חיים: זוהי בורות הציבור.

הא' אירמאי: היא המשמשת בכל חוגי הציבור, גם בחוגים שנתחנכו על ברכי העברית. המשקל תִּסְכּוּל מאפשר גזירת תולדים רבים, למשל – לְתִסְכּוּל, מְתִסְכּוּל. אם יצטרכו כל פעם להשתמש ב"מפח" – "מי שהיה לו מפח", "להביא לידי מפח" – זה לא יפריע בחיי יום־יום, אבל בלשון המקצועית זה לא ייתכן. לכן אני סבור, שסְקָלוֹן טוב.

הא' איתן: התחלתי לדבר על משקל תִּפְעוּל, כאשר הוצע "תִּצְדוּק". רק פעם אחת אישרה האקדמיה מלה כגון זו, מאחר שכבר הייתה מקובלת בצבא – תִּדְלוּק (הא' אבן־שושן: תזמור, תזמון). אין לנו תִּפְעוּל, הנגזר ישר מן השורש המשולש. יש כמה פעלים מרובעים המתחילים בת"ו, כי הם גזורים משמות־עצם. יש "תרגול" מן "תרגיל", "תזמור" מן "תזמורת"; "תזמון" מן "תזמין", שהוצע בראשונה בוועדה מטעם שירות השידור. גם אני מבין, שאי אפשר עוד להתנגד ל"תסכול". אבל אני מציע לאקדמיה לנקד את השם הזה בפתח – תִּסְכּוּל.

הא' בן־חיים: הא' איתן מציע: תִּסְכּוּל. אין הוא גורס פועל "תסכלתי".

הא' איתן: אני מדבר על שס־עצם בלבד.

הא' בלאו: יש דעה, כי קיים בניין "תפעל" בעברית: תִּתְחַרְחַר. לא יהיה אסון אם ניצור צורה מסוג זה לאחר מעשה, אחרי שגזרנו שמות ופעלים מ"תרגיל". מ"תזמורת" יצרנו את תִּזְמַר.

הא' איתן: אני מציע תִּסְכּוּל. אני מתנגד ל"תִּסְכּוּל".

הא' אבן־שושן: קיבלנו את תִּסְכּוּל מתוך הכרח. עכשיו נוסף חטא על פשע ונדרוש לומר "תִּסְכּוּל"!!

הא' שבטיאל: אחד הנימוקים לקבלת הצעה זו הוא, שכבר נפוצה מלה זו בדיבור ובציבור. וקשה "לעקור נטוע". רבותיי, כך מתחדשים "חדשים לבקרים" מלים ומונחים על דעת הקהל. ואע"פ שאין דעת האקדמיה נוחה מהן. מציע אני כמונח לעניין זה דבר המצוי

במקורות: "חולשת-דעת", "חלוש דעת". ואם בכל זאת יש עניין דווקא בחידוש, מציע אני: סכול, כמו: שכול, נדוד.

הצבעה

10 -	בעד תִּסְכּוּל
2 -	בעד תִּסְכּוּל
1 -	בעד "חולשת-דעת"
1 -	בעד סְכּוּל

המונח תִּסְכּוּל נתקבל.

הגב' **בהט**: המליאה מתבקשת לאשר את שני הפרקים: הפרק על הפסיכולוגיה ההתפתחותית והפרק על האישיות.

הא' **איזק**: האם היו אלה לנגד עיני חברי המליאה?

הגב' **בהט**: כן.

הא' **אירמאי**: נדמה לי, שאין ההודעה למליאה כוללת את כל השינויים שנתקבלו בוועד המינוח. אם אני צודק, אבקש שלקראת הסיכום יובאו כל השינויים שהוחלט עליהם בוועד המינוח.

הא' **בן-חיים**: אני מבקש שלא לדון בזה היום. הרשימה חולקה לחברים היום לפני הישיבה. החברים אינם יכולים להתכנס בזמן הקרוב. אין לעכב את אישור המילון.